

पठतु संस्कृतम्

कोविदः

व्याकरणम्

समासः

तत्पुरुषः समासः

उत्तरपदार्थः प्राधान्यम्

सामान्यः

व्यासेन विरचितम्

व्यासविरचितम्

कर्मधारयः

नीलः मेघः

नीलमेघः

नञ् प्रभृतयः

न धर्मः

अधर्मः

द्विगुः

अष्टानाम् अध्यायानां
समाहारः

अष्टाध्यायी

सामान्य-तत्पुरुषः

प्रथमा-तत्पुरुषः

अर्धं दिनस्य - अर्धदिनम्

द्वितीया-तत्पुरुषः

ग्रामं गतः - ग्रामगतः

तृतीया-तत्पुरुषः

विद्यया मान्यः - विद्यामान्यः

चतुर्थी-तत्पुरुषः

देशाय हितम् - देशहितम्

पञ्चमी-तत्पुरुषः

चोरात् भयम् - चोरभयम्

षष्ठी-तत्पुरुषः

देवस्य आलयः - देवालयः

सप्तमी-तत्पुरुषः

वेदेषु पण्डितः - वेदपण्डितः

सामान्य-तत्पुरुषः

प्रथमा-तत्पुरुषः

पूर्व-अपर-अधर-उत्तर-अर्ध शब्दाः

अर्धं दिनस्य - अर्धदिनम्

द्वितीया-तत्पुरुषः

श्रित-अतीत-पतित-गत-अत्यस्त-प्राप्त-आपन्न शब्दाः

ग्रामं गतः - ग्रामगतः

तृतीया-तत्पुरुषः

पूर्व-सदृश-सम-ऊनार्थ-कलह-मिश्र-श्लक्ष्ण-अवर शब्दाः

विद्यया मान्यः - विद्यामान्यः

सामान्य-तत्पुरुषः

चतुर्थी-तत्पुरुषः

तदर्थ-अर्थ-बलि-हित-सुख-रक्षित शब्दाः

देशाय हितम् - देशहितम्

पञ्चमी-तत्पुरुषः

भय-भीति-भीत-भी शब्दाः

व्याघ्रात् भयम् - व्याघ्रभयम्

षष्ठी-तत्पुरुषः

देशस्य सेवा - देशसेवा

सप्तमी-तत्पुरुषः

निपुण-पटु-समर्थ-प्रवीण-पण्डित-कुशल-शूर-धूर्त-कितव-शौण्ड शब्दाः

सङ्गीते निपुणः

सङ्गीतनिपुणः

अक्षेषु शौण्डः

अक्षशौण्डः

व्याकरणे पटुः

व्याकरणपटुः

कर्मणि कुशलः

कर्मकुशलः

दाने शूरः

दानशूरः

सप्तमी-तत्पुरुषः

निपुण-पटु-समर्थ-प्रवीण-पण्डित-कुशल-शूर-धूर्त-कितव-शौण्ड शब्दाः

पाके कुशला

पाककुशला

पाठने समर्थम्

पाठनसमर्थम्

क्रीडायां पटुः

क्रीडापटुः

कार्ये कुशलः

कार्यकुशलः

शास्त्रे निपुणा

शास्त्रनिपुणा

तत्पुरुष-समासः

भगवता गीता

भगवद्गीता

तृतीया-तत्पुरुषः

कूपं पतितः

कूपपतितः

द्वितीया-तत्पुरुषः

वृकात् भीतिः

वृकभीतिः

पञ्चमी-तत्पुरुषः

वेदे पण्डितः

वेदपण्डितः

सप्तमी-तत्पुरुषः

गवे हितम्

गोहितम्

चतुर्थी-तत्पुरुषः

गृहस्य रक्षणम्

गृहरक्षणम्

षष्ठी-तत्पुरुषः

तत्पुरुषः समासः

उत्तरपदार्थः प्राधान्यम्

सामान्यः

व्यासेन विरचितम्

व्यासविरचितम्

कर्मधारयः

नीलः मेघः

नीलमेघः

नञ् प्रभृतयः

न धर्मः

अधर्मः

द्विगुः

अष्टानाम् अध्यायानां
समाहारः

अष्टाध्यायी

कर्मधारय-समासः

विशेषण-पूर्वपदः

नीलं गगनम्

- नीलगगनम्

उपमान-पूर्वपदः

वज्रम् इव कठोरम्

- वज्रकठोरम्

उपमानोत्तरपदः

पुरुषः सिंहः इव

- पुरुषसिंहः

सम्भावना-पूर्वपदः

आम्रः इति वृक्षः

- आम्रवृक्षः

अवधारणा-पूर्वपदः

विद्या एव सम्पत्

- विद्यासम्पत्

मध्यम-पद-लोपी

शाकप्रियः पार्थिवः

- शाकपार्थिवः

विशेषण-पूर्वपद-कर्मधारयः

ज्येष्ठः पुत्रः

ज्येष्ठपुत्रः

उन्नतः वृक्षः

उन्नतवृक्षः

पवित्रं जलम्

पवित्रजलम्

नीलः मेघः

नीलमेघः

परमः पुरुषः

परमपुरुषः

सुन्दरं गृहम्

सुन्दरगृहम्

विशेषण-पूर्वपद-कर्मधारयः प्रातिपदिकम् – पुंलिङ्ग-रूपम्

उन्नतः वृक्षः

उन्नतवृक्षः

उन्नताः वृक्षाः

उन्नतवृक्षाः

उन्नता बालिका

उन्नतबालिका

उन्नतं भवनम्

उन्नतभवनम्

उन्नतानि भवनानि

उन्नतभवनानि

विशेषण-पूर्वपद-कर्मधारयः

मधुरफलानि

उन्नतवृक्षेषु

अग्रिमसप्ताहे

वीरपुरुषान्

श्वेताम्बरम्

शुद्धजलम्

मधुराणि फलानि

उन्नताः वृक्षाः, तेषु

अग्रिमः सप्ताहः, तस्मिन्

वीराः पुरुषाः, तान्

श्वेतम् अम्बरम्

शुद्धं जलम्

विशेषण-पूर्वपद-कर्मधारयः विग्रहवाक्यम्

उन्नतवृक्षः

उन्नतः च सः वृक्षः च

उन्नतवृक्षाः

उन्नताः च ते वृक्षाः च

उन्नतबालिका

उन्नता च सा बालिका च

उन्नतभवनम्

उन्नतं च तत् भवनं च

उन्नतभवनानि

उन्नतानि च तानि भवनानि च

विशेषण-पूर्वपद-कर्मधारयः

ज्येष्ठपुत्री

शुष्ककाष्ठानि

उन्नतबालिकाः

दीर्घरज्जुः

सज्जनः

सन्मित्रम्

ज्येष्ठा पुत्री

शुष्कानि काष्ठानि

उन्नताः बालिकाः

दीर्घा रज्जुः

सन् जनः

सत् मित्रम्

विशेषण-पूर्वपद-कर्मधारयः

महत्-शब्दः

महान् पुरुषः

महापुरुषः

महती देवी

महादेवी

महत् भारतम्

महाभारतम्

महान्तः जनाः

महाजनाः

महती सेवा

महासेवा

महान् कविः

महाकविः

विशेषण-पूर्वपद-कर्मधारयः

विशेषणम् + विशेष्यम्

नीलः मेघः - नीलमेघः

विग्रहवाक्यम्

नीलः मेघः
नीलः च सः मेघः च

स्त्रीलिङ्ग-विशेषणम्

उन्नता बालिका - उन्नतबालिका

महत्-शब्दः

महती सेवा - महासेवा